

З'ЯСУВАЛЬНІ ВИСЛОВЛЕННЯ НАГАДУВАННЯ ТА ВИПРАВДАННЯ В МОВІ СУЧАСНОЇ ГАЗЕТНОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ

(Олійник Е.В., канд. філол. наук, доцент)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Мова газетної комунікації є предметом усебічного опису в сучасних дослідженнях семантики та прагматики (Балахова В.П., Л. Ф. Ваховська, М. В. Гусар, Л. В. Завгородня, Г. Б. Козловська, Г. А. Кришталюк, Ю. П. Маслова, К. С. Серажим та ін.). Газетні тексти дають невичерпний матеріал для спостереження за виражальними засобами сучасної української мови, особливе місце серед яких посідають з'ясувальні складнопідрядні конструкції.

Оскільки обсяг роботи не дозволяє описати всі з'ясувальні висловлення репрезентативи, то **метою дослідження** є виокремлення й опис з'ясувальних висловлень нагадування та виправдання, що функціонують у мові сучасної газетної публіцистики.

За допомогою з'ясувальних висловлень мовець може нагадувати слухачеві про певні події, факти. Такі з'ясувальні висловлення ми відносимо до мовленнєвих дій **нагадування**. У головній частині цих висловлень експлікуються перформативні дієслова тільки з семантикою інтелектуальної діяльності (*згадати, забути, пригадати, пам'ятати*). У висловленнях-нагадуваннях мовець з метою відтворення в пам'яті слухача певних фактів або подій вважає за потрібне нагадати йому про них: *Передусім хочу нагадати про те, що в першій редакції закону про вибори президента України, який був проголосований спільними зусиллями Тимошенко і Януковича, було передбачено, що всі комісії формуються виключно фракціями Верховної Ради* («День», 28.08.2009); *Хоча можна згадати, що два роки тому президент заявляв прямо протилежне: дробити підприємство не можна* («Дзеркало тижня», 17.05.2008); *Просто усі забули, що заборона, яку озвучив Азаров, вже майже два роки існувала* («Високий замок», 01.10.2010).

Отже, аналіз засвідчив, що мовленнєвий акт нагадування базується на прагненні мовця відновити в пам'яті слухача певний перебіг подій, ситуацію, факти тощо.

До інформативних мовленнєвих актів мовознавці відносять **виправдання**, які є реакцією на попередні звинувачення, претензії або образи з боку співрозмовника (співрозмовників) або власне почуття провини мовця через певні вчинки.

Головна частина з'ясувальних висловлень-виправдань містить перформативні дієслова із семантикою розумової діяльності та емоційного стану (*думати, знати, винний*), які переважно вживаються з часткою *не*. З'ясувальні висловлення можуть повідомляти про здійснений власний вибір мовця, який і слугує йому виправданням: *Людина не винна, що вона є гомосексуалістом* («Дзеркало тижня», 2012); *3 холостого я мав необережність вистрілити прямо в обличчя людини, бо я думав, що холостий – це і справді холостий* («Українська правда», 28.09.2010);

Застрельте, я не знаю, як це може бути в ХХІ столітті («Українська правда», 29.09.2010).

Отже, повідомлення про об'єктивні причини вчинків, поведінки, віддання переваги ситуації, яка є бажаною для суб'єкта мовлення, функціонує як виправдання на звинувачення співрозмовника (співрозмовників) і формується у з'ясувальних конструкціях перформативами розумової діяльності та емоційного стану.

Література

1. Богатько В. В. Синтаксис і стилістика неповних речень у мові сучасної української періодики : [навч. посібник для спецкурсу] / Валентина Василівна Богатько. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 176 с.
2. Серль Дж. Классификация иллокутивных актов / Джон Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып.17.– С. 170–194.